

Pa negre d'Emili Teixidor

Avui us vull parlar d'una novel·la que m'ha colpit profundament. I us en vull parlar també perquè he tingut el privilegi de poder comentar-la, en un taller de lectura organitzat per l'Òmnium Cultural i l'Enciclopèdia Catalana, amb l'autor, l'Emili Teixidor.

Diuen que, en literatura, els premis que tenen més vàlua són aquells que s'atorguen un cop l'obra ja ha estat publicada, perquè són el veritable reconeixement de la crítica i dels lectors, no la decisió d'un jurat expert més o menys pròxim a la realitat dels lectors de la quotidianitat. Aquest és el cas d'aquest llibre: ha rebut el Premi Nacional de Literatura i el Premi Lletra d'Or, ambdós al 2004, entre d'altres.

Pa negre és una novel·la que té com a escenari i com a protagonista el temps de la postguerra. El títol ja ens ho indica: època de repressió, econòmica, moral i política. El protagonista és l'Andreu i és un nen. Un nen que, a través dels seus ulls, ens va descobrint el món que l'envolta. La seva veu narrativa, però, es completa amb la de l'Andreu d'adult, perquè de vegades ens cal una explicació més àmplia de la que l'infant pot copsar.

En una masia de la plana de Vic hi viuen tres nens: el Quirze jove, fill del masover; l'Andreu i la Ploramiques, els dos cosins que han recollit perquè el primer té el pare a la presó i la segona té els pares a l'exili. El món de la masia és per ells un món de pau i de jocs: la prunera vella on han fet el seu refugi i observatori de la realitat i l'àvia que els fa volar i riure amb les paraules i la imaginació. L'Andreu adult recorda moltes de les paraules que només va sentir dels llavis de la seva àvia i les recorda com la porta d'entrada d'un món desaparegut però entranyable.

Tanmateix el món de la infantesa es trenca per una societat hipòcrita i repressiva: l'Andreu coneixerà la història d'una dona embogida perquè li van matar el promès durant la guerra, afusellat davant seu; coneixerà l'estraperlo; coneixerà el doblegament de la personalitat idealista del seu pare a la presó; l'egoisme de la mare que és més muller que mare; la hipocresia d'un mestre que el duu al món meravellós de la cultura alhora que li descobreix una de les més baixes i reprovables passions.

Els grans mai no donaran cap explicació als petits que creixen trobant les seves pròpies hipòtesis i significats a dos móns tan repressius com eren el de la política i la sexualitat durant la postguerra. Aquesta descoberta solitària durà l'Andreu a endurir-se d'una forma que espanta, no solament al lector, sinó al propi protagonista perquè, al cap i a la fi, és un desconegut per a ell mateix.

El llibre manté unes imatges que es repeteixen amb una certa freqüència: la dels sants i màrtirs de les estampes i les esglésies, símbol d'un món de masoquisme i estretor moral; o la del jove de pell blanca, malalt de tuberculosi, el símbol del qual no us puc desvetllar perquè forma part de la descoberta que l'Andreu nen farà per creuar la porta d'entrada a l'Andreu adult.

Aquest és un llibre que us recomano vivament a tots: tant als que heu viscut la postguerra com als que no. El llibre obliga a reconstruir la lectura de forma activa per part del lector: els primers ho podreu fer des de la pròpia experiència, els segons –com jo– des de les explicacions dels llibres o dels avis i des de la imaginació.

Com ja és habitual, us en transcriu un fragment per fer-vos-en venir ganes:

Jo havia vist que hi havia un altre món de ràbia soterrada, de violència continguda, en alerta perpètua, que esperava el seu moment per alçar-se. Jo no em considerava fort ni coratjós per ser com ells, però havia après que aquell univers

providencial i ordenat en què els meus companys camperols o obrers pensaven habitar era només un miratge, i que si volia sobreviure no havia de confiar en ningú més que en mi mateix, que la meva força era la dissimulació, la meva lluita l'obliquïtat i l'adaptació momentània i parcial, l'ocultació de les veritables intencions, les meves armes la traïdoria, la vilesa i la mentida si calien.

Us desitjo una bona lectura i que aquest llibre us faci gaudir almenys tant com a mi.

Muntsa Farré